

Către:

Guvernul Republicii Moldova
Cabinetul de Miniștri al Ucrainei

Copie:

Comisia Europeană
(Directoratul General pentru Mediu,
Directoratul General pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală,
Directoratul General pentru Energie,
Directoratul General pentru Vecinătate și Negocieri pentru Extindere),
Secretariatul Comunității Energetice,
Delegația Comisiei Europene în Moldova,
Ambasada Statelor Unite în Moldova,
Ambasada Germaniei în Moldova,
Ambasada României în Moldova,
Ambasada Marii Britanii în Moldova,
Ambasada Suediei în Moldova,
Ambasada Elveției în Moldova,
Ambasada Austriei în Moldova,
Oficiul de Cooperare al Elveției în Moldova,
Banca Mondială, FMI, USAID, BERD, BEI,
Rezidentului Coordonator al Națiunilor Unite în Moldova.

APEL PUBLIC**privind negocierea Acordului de funcționare a complexului hidroelectric Nistean
și impactul său asupra bazinului fluviului Nistru**

În anul 2017, s-au activizat negocierile moldo-ucrainene pe subiectul unui Acord de funcționare a complexului hidroelectric Nistean (în continuare *Acord*). Amintim în acest context că partea ucraineană, la începutul anilor 1990, a transformat barajul lacului tampon în Hidrocentrala Electrică 2 a Complexului. Totodată, începând cu 2001, Ucraina a ridicat pe fluviul Nistru un lac de acumulare prin pompaj, unul din cele mai mari din Europa, și a reușit să dea în exploatare trei blocuri de generare a electricității instalate pe acest baraj. Deși, consultările cu partea afectată de construcții hidroelectrice cu impact transfrontalier sunt obligatorii, acțiunile, descrise mai sus, s-au petrecut fără a fi consultate cu Guvernul Republicii Moldova, dar mai ales cu societatea civilă și cu populația direct afectată a Republicii Moldova și regiunii Odessa. La insistența societății civile, Banca Mondială a refuzat să participe la finanțarea proiectului.

Am reușit să facem rost de proiectul respectivului *Acord*.¹ Dacă nu va suferi modificări esențiale, acest *Acord* va conduce la degradarea și distrugerea ecosistemelor din cursul inferior al râului Nistru și va genera costuri economice enorme pentru identificarea unor surse alternative de apă potabilă care pot varia de la câteva sute de milioane la peste un miliard de dolari.

¹ A se vedea proiectul textului de *Acord* din 25 August 2017, publicat pe siteul ziarului Jurnal.md, <http://www.jc.md/wp-content/uploads/2017/11/13-1.pdf>

Modul în care a fost elaborat și în care se negociază acest proiect de *Acord* – fără consultarea societății civile și populației care va fi direct și grav afectată pe o perioadă de câteva decenii, precum și graba cu care se preconizează aprobarea acestuia până la sfârșitul anului 2017, nu sunt în interesul publicului din Republica Moldova și Ucraina.

Potrivit proiectului acordului de care dispunem, Moldova va fi lipsită de dreptul de a folosi apă de pe teritoriul său, care are ieșire la rezervorul tampon, deoarece întregul mal al Moldovei va fi acordat Ucrainei în arendă pe timp îndelungat fără dreptul de acces la apă pentru Republica Moldova.

În plus, din proiectul *Acordului* au fost excluse prevederile privind plata compensațiilor pentru daunele pricinuite de acest complex hidroenergetic (costurile serviciilor ecosistemice pierdute), și nu se menționează nimic în legătură cu cele 6 (șase) hidrocentrale adiționale planificate în lunca minoră pe cursul superior al Nistrului de Guvernul ucrainean, și care de facto vor fi parte a acestui complex.

Acest proiect de *Acord* ignoră în mod deliberat prevederile de mediu ale Acordurilor de Asociere UE–Moldova și UE–Ucraina, în special patru Directive:

- i. Directiva 2000/60/CE privind cadrul de politică comunitară în domeniul apei
- ii. Directiva 98/83/CE privind calitatea apei destinate consumului uman
- iii. Directiva 2003/35/CE de instituire a participării publicului la elaborarea anumitor planuri și programe privind mediul
- iv. Directiva 2011/92/UE privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului

La fel, sunt trecute cu vederea și patru Directive, pe care Republica Moldova și Ucraina s-au obligat să le respecte în cadrul **Tratatului Comunității Energetice:**

- i. Directiva 85/337/CE privind evaluarea impactului de mediu a unor proiecte publice și private
- ii. Directiva 79/409/CEE privind conservarea păsărilor sălbatice
- iii. Directiva 2001/42/CE privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului
- iv. Directiva 2004/35/EC privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului

Eludarea mecanismelor Uniunii Europene de protecție a mediului este greu de înțeles pentru două state care formal s-au angajat prin aceste Tratatate să se modernizeze, reformeze și să se integreze în spațiul european legal, economic și de valori. Lipsa referinței la toate documentele relevante, care fac parte atât din Acordurile de Asociere respective, cât și din Tratatul Comunității Energetice, nu poate fi accidentală și sugerează că negocierile urmăresc mai curând interese private decât interesul public. La fel, ignorarea totală a cadrului normativ comunitar sus-menționat sugerează că ambele Guverne sunt conștiente de impactul dezastruos pe care îl va produce respectiva infrastructură hidroelectrică.

În rezultatul edificării infrastructurii hidroelectrice preconizate de partea Ucraineană, fluviul Nistru va fi distrus. Trei milioane de oameni din Republica Moldova și peste un milion de oameni din regiunea Odessa vor rămâne fără sursa principală de apă potabilă. Populația de pești și păsări care populează acest spațiu acvatic vor descrește semnificativ. Iar din cauza scăderii debitului natural al râului, în apă va crește dramatic concentrația substanțelor nocive, care se revarsă în râu în urma activității umane – agricultură, canalizare, activitate industrială. Mai grav, aceste construcții pot provoca o catastrofă

umanitară forțând sute de mii de oameni să părăsească zonele afectate din Republica Moldova și Ucraina din cauza lipsei de apă. Totodată, consecințele acestui *Acord* vor antagoniza pentru mult timp relațiile între Republica Moldova și Ucraina și ar putea servi drept o nouă sursă de conflict în regiune. Nistrul deja pierde anual cel puțin 1,3 miliarde de metri cubi de apă și va pierde și mai mult dacă acest *Acord* va fi negociat pe ascuns și aprobat în această formă.

În prezent, negocierea *Acordului* privind funcționarea complexului hidroenergetic Nistean a fost pusă "la pachet" cu alte probleme din agenda bilaterală moldo-ucraineană, cum ar fi: posturile vamale mixte, recunoașterea proprietăților moldovenești pe teritoriul Ucrainei, demarcarea frontierei moldo-ucrainene, problema transnistreană, etc. nu sunt cea mai bună abordare, ba chiar duc la compromisuri ce vor afecta viața cetățenilor Republicii Moldova. Pe lângă faptul că aceste chestiuni sunt și în interesul Ucrainei și trebuie tratate separat, consecințele înnămolirii și distrugerii râului Nistru începând cu complexul hidroelectric Dnestrovsk și până la vărsarea în Marea Neagră sunt disproporționat de mari în comparație cu eventualele câștiguri pe marginea fiecărei din aceste probleme tratate "la pachet". Prin urmare acest *Acord* trebuie purtat separat și în contextul obligațiilor asumate de ambele state în raport cu Uniunea Europeană și în cadrul Tratatului Comunității Energetice.

În contextul celor descrise mai sus, solicităm:

1. Renunțarea la abordarea de negociere "la pachet" și stoparea negocierilor pe subiectul funcționării complexului hidroelectric Nistean, până la efectuarea de o companie internațională specializată a studiului de evaluare a impactului de mediu, social și economic atât pentru instalațiile de pe barajul lacului de acumulare, care urmează a fi date în exploatare, cât și pentru cele 6 hidrocentrale planificate spre construcție pe partea ucraineană a Nistrului de Sus;
2. Publicarea proiectului actualizat al *Acordului* privind funcționarea complexului hidroelectric Nistean, împreună cu toate anexele, și supunerea acestuia consultărilor publice, așa cum prevede legislația națională, *Acordurile de Asociere* a Republicii Moldova și a Ucrainei cu Uniunea Europeană și *Tratatul Comunității Energetice*;
3. Introducerea în preambulul acestui *Acord* a referințelor clare la *Acordurile de Asociere* ale Moldovei și Ucrainei la Uniunea Europeană, a *Tratatului Comunității Energetice* și a tuturor acordurilor și tratatelor internaționale relevante. Reflectarea acestora în condițiile *Acordului de Funcționare* a complexului hidroelectric Nistean;
4. Introducerea în textul acordului a garanțiilor clare pentru debitele ecologice și mecanismele de compensare a pierderii serviciilor ecologice în rezultatul funcționării Complexului;
5. Renunțarea la ideea de a semna în grabă și cu orice preț acest *Acord* până la sfârșitul anului 2017. Textul principal al acestui *Acord*, anexele sale, dar mai ales documentația tehnică de suport necesită mai mult timp pentru a fi elaborate cu maximă atenție și detalii.

SEMNETARI:

Ion Sturza

Ex-Prim Ministru al Republicii Moldova _____

Dr. Arcadie Barbăroșie

Director Executiv, Institutul de Politici Publice _____

Dr. Iliă Trombitsky

Director Executiv, Asociația Internațională a Păstrătorilor Rîului Nistru Eco-Tiras _____

Ion Efros

Cercetător-analist energetic & mediu, Institutul de Politici Publice _____

Victor Parlicov

Ex-Director General ANRE _____

Ivan Ignatiev

ONG Ecospectrum, Bender, Regiunea Transnistreană a Republicii Moldova _____

Alecu Reniță

Mișcarea Ecologică din Moldova _____

Valeriu Munteanu

Ex-Ministru al Mediului _____

Dorin Dușciac

Ex-Viceministru al Mediului _____

Veaceslav Ioniță

Economist, IDIS Viitorul _____

Vasile Ernu,

Scriitor _____

Petru Negura

Sociolog, redactor Platzforma.md _____

Iulian Groza

Director Executiv, IPRE _____

Dionis Cenușa

Director de Program, Expert-Grup _____

Valentin Lozovanu

Expert independent _____

Vitalie Sprânceană

Sociolog, Rețeaua Civică Urbană _____

Sergiu Tofilat

ASPE _____

Sergiu Ungureanu

Expert energetic _____

Ruslan Surugiu

Director Executiv, Centrul Pro-Energy _____

Victor Chironda

Urbanist _____